

АСАБЛІВАЯ МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ КАМУНІКАЦЫІ: МАКАТОН

Гняцецкі Д.Г., Хворастава А.Ю.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Даліра Т.П. – выкладчык

Раскрываюцца паняцці: штучная мова, макатон, сістэма альтэрнатыўнай дадатковай камунікацыі. Падаюцца тыпы, віды штучных моў. Разглядаецца функцыянал макатона для інтэграцыі людзей з псіхічнымі абмежаваннямі ў камунікатыўнае асяроддзе.

У сучасным свеце вялікая колькасць людзей абіраюць менавіта штучныя мовы як сродак камунікацыі і дапамогі ў жыццядзейнасці. Гэтыя мовы ствараюцца спецыялістамі ў сферы моў і камп'ютарных тэхналогій для вырашэння розных задач: ад стварэння ўніверсальных сродкаў зносін да спрашчэння і аўтаматызацыі працэсаў у бізнесе.

Штучныя мовы — гэта спецыялізаваныя мовы, у якіх лексіка, фанетыка і граматыка былі спецыяльна распрацаваны дзеля ўвасаблення пэўных мэт:

- палягчэнне чалавечых зносін,
- лінгвістычныя эксперыменты,
- мастацкая творчасць, лінгвістычныя гульні,
- пошук універсальнага сродку зносін і інш.

Менавіта мэтанакіраванасць вылучае штучныя мовы ад натуральных. Штучных моў ужо існуе больш за тысячу, і пастаянна ствараюцца ўсё новыя.

Вылучаюць наступныя тыпы штучных моў:

- Мовы праграмавання і камп'ютарныя мовы — мовы для аўтаматычнай апрацоўкі інфармацыі з дапамогай камп'ютара;

- Інфармацыйныя мовы — мовы, якія выкарыстоўваюцца ў розных сістэмах апрацоўкі інфармацыі;

- Фармальныя мовы навукі — мовы, прызначаныя для сімвалічнага запісу навуковых фактаў і тэорый матэматыкі, логікі, хіміі і іншых навук;

- Мовы неіснуючых народаў, створаныя ў мастацкай літаратуры ці ў забаўляльных мэтах, напрыклад: эльфійскія мовы, прыдуманая Толкінам, клінганская мова, прыдуманая Маркам Окрандам для фантастычнага серыяла «Star Trek», мова На'ві, створаная для фільма «Аватар»;

- Мовы, якія былі створаны для зносін з пазазямным розумам, мова космасу, іншапланетных цывілізацый. Напрыклад – лінкас;

- Сканструяваныя мовы для ажыццяўлення зносін у пэўных групах (славянскіх, еўрапейскіх) ці рэгіёнах. Напрыклад, інтэрлінгва, славія, іда, валапюк, нэа, эсперанта [1].

Са штучных моў найбольш вядомыя:

- бэйсік-інгліш
- эсперанта
- Макатон
- Валапюк
- іда
- інтэрлінгва
- лінгва дэ планета
- лаглан
- ложбан
- на'ві
- навіаль
- акцыдэнталь

У параўнанні з натуральнай мовай штучныя не маюць усеагульнага пашырэння і выступаюць як другасныя сістэмы.

Макатон – моўная праграма, якая спалучае звычайную гутарку, жэсты і сімвалы, і выкарыстоўваецца для зносінаў з людзьмі, якія маюць парушэнні развіцця навучальных навыкаў. Моўную праграму Макатон прымяняюць больш чым у 50 краінах свету. У прафесійнай дзейнасці яе могуць выкарыстоўваць настаўнікі, лагапеды, працаўнікі сацыяльнай сферы, супрацоўнікі дзіцячых садкоў, інструктары, сядзелкі, нянечкі, псіхалагі і псіхіятры [2].

Праграма «Макатон» з’яўляецца сістэмай альтэрнатыўнай дадатковай камунікацыі (АДК). Валоданне сродкамі АДК дае чалавеку-карыстачу, які адчувае цяжкасці пры засваеннем гаворкі, якая гучыць, пачуццё бяспекі, магчымасць паведаміць пра сябе, здольнасць зразумець, чаго хоча іншы, разуменне таго, што адбываецца з ім самім, магчымасць апырацца падзеі. Адмысловае дзіця або дарослы, які засвоіў АДК, атрымлівае рэальны шанец вучыцца і працаваць, быць больш самастойным і незалежным, а таксама здабывае пачуццё ўласнай годнасці. Усё гэта дазваляе падтрымліваць пазітыўны сацыяльны вобраз людзей з камунікатыўнымі цяжкасцямі [3].

Макатон складаецца з простых жэстаў, якія даюць магчымасць выказаць розныя паняцці і аб’екты. Кожны жэст мае свае значэнне, пры гэтым моўцы не патрэбна вымаўляць словы і фразы.

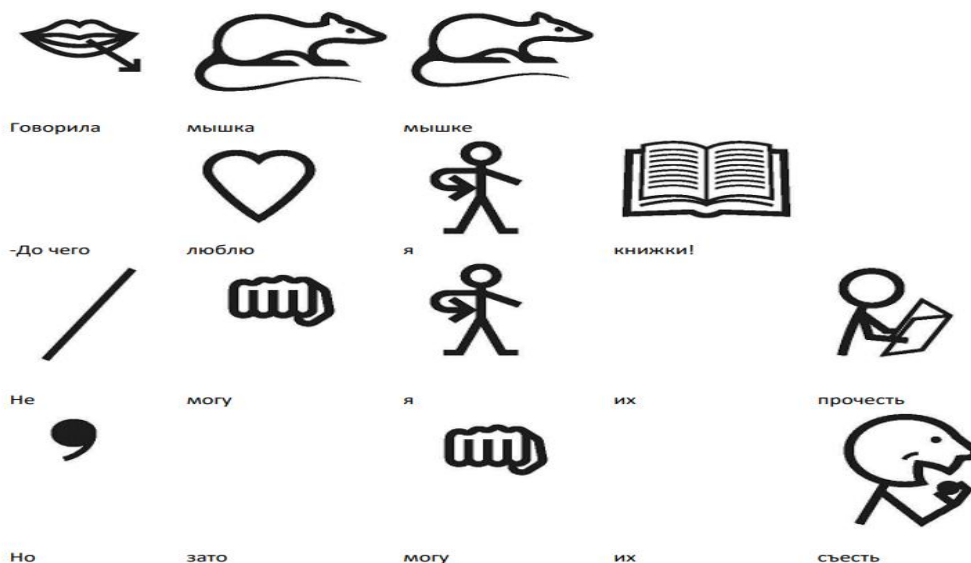
На сайце www.makaton.ru [4] ёсць уся агульная інфармацыя пра Макатон, бібліятэка карысных матэрыялаў, форум і шмат іншага.

Для кожнага слова ці фразы ў макатоне існуе адпаведны жэст. Гэтыя жэсты часта з’яўляюцца гіпербалізаванымі версіямі рэальных жэстаў, каб зрабіць іх больш прыкметнымі. Напрыклад, жэст для слова "ежа" — гэта жэст, які заключаецца ў тым, каб паднесці палец да вуснаў і зрабіць выгляд жавальных рухаў.

Названая штучная мова была распрацавана ў Вялікабрытаніі ў 1970-х гадах. Макатон быў створаны Маргарэт Уокер (лагaped, выхавацель). Сама назва — гэта абрэвіатура, дзе «Ма» — гэта Маргарэт, «ка» — Кэці (Kathy) і «тон» — Тоні. Кэці Джонсан і Тоні Корнфарт — калегі Маргарэт. У 1976 годзе М. Уокер заснавала дабрачынны фонд, які першапачаткова насіў назву Праект па развіццю слоўніка Макатон, а затым быў перайменаваны ў Добрачынны фонд Макатон.

У Макатон уваходзяць тры складнікі: мова, жэсты і візуальныя арыенціры ў выглядзе сімвалаў. У залежнасці ад пэўных фізічных і разумовых недахопаў чалавек можа выкарыстоўваць як усе тры камунікацыйныя складальнікі, так і рабіць упор на пэўную іх частку.

Табліца 1 Верш, запісаны з дапамогай сімвалаў Макатона:

Хочацца адзначыць, што у 2022 годзе Даніэль Гняцецкі ўдзельнічаў ў міжнародным конкурсе "ТэхнаІнтэлект", які праходзіў у Мінску. Гэта конкурс навукова-тэхнічнай творчасці, дзе маладыя людзі з усёй Беларусі і краін блізкага замежжа дэманструюць інавацыйныя праекты, накіраваныя на вырашэнне актуальных праблем сучаснага грамадства. На названым мерапрыемстве была прадстаўлена выбітная работа "Распрацоўка сэнсарнай пальчаткі на базе Arduino для людзей з абмежаванымі магчымасцямі" — праект Лізаветы Івановай з Віцебскай вобласці, які заняў першае месца ў секцыі "Радыеэлектроніка". Яго мэтай Лізавета пазначыла спрасціць камунікацыю паміж людзьмі з абмежаванымі магчымасцямі і парушэннямі маўленчага і слыхавога апарата [5]. Гэта рэальны прыклад выкарыстання макатона, які можа дапамагчы людзям з абмежаванымі магчымасцямі адчуваць сябе вольна ў сучасным грамадстве.

Сёння для многіх людзей з цяжкімі камунікатыўнымі і інтэлектуальнымі парушэннямі Макатон — гэта голас, які дазваляе ім мець зносіны з навакольнымі, удзельнічаць у жыцці сям’і і грамадства, выкарыстоўваць жэсты і сімвалы ў такіх сферах, як адукацыя, прафесійная падрыхтоўка, самастойнае пражыванне, працаўладкаванне.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Штучная мова [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: https://be.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0 — Дата доступу: 29.03.2023.
2. Макатон [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD> — Дата доступу: 29.03.2023.

59-я научная конференция аспирантов, магистрантов и студентов БГУИР, 2023

3. Макатон – універсальны сродак для развіцця камунікацыі [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://downsideup.org/elektronnaya-biblioteka/makaton-universalnyy-instrument-dlya-razvitiya-obshcheniya/> – Дата доступу: 22.03.2023.
4. Макатон [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://makaton.ru/> – Дата доступу: 29.03.2023.
5. ТехноИнтеллект-2022 [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://bntu.by/index.php/news/10450-tehnointellekt-2022-itogi> – Дата доступу: 10.04.2023.